

دکتر حسن انوری

گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی

استادی بی بدیل از سالهای دور

در سالهای آخر قرن گذشته هجری شمسی در خانه سید احمد جواهری، مشهور به میرزا آقا و متخلص به دانا، که از رجال برجسته مشهد بود، جلسات شعر و ادب دایر می شد. بزرگان ادب خراسان اغلب در آن جلسات حاضر می شدند، و هر کس از هر کجا به مشهد می آمد اگر از اهل فضل و ادب بود، به دیدار میرزا آقا می رفت.

در یکی از روزهای سال ۱۲۹۶ یا ۱۲۹۷ مردی در جامه روحانیان روستایی وار برای دیدار میرزا آقا وارد مجلس شد. پسرش، نوجوانی سیزده چهارده ساله، نیز همراه او بود. حاضران از این سو و آن سو سخن می گفتند و اهل مجلس گرم التذاذ از شنیدن شعرهای حاضران بودند. چون آن روحانی روستایی وار مجال سخن یافت اشاره به پسرش کرد و گفت: «این آقا جلیل، پسر من، هم شعر می گوید» میرزا آقا و دیگران در حدی که مناسب تشویق نوجوانی سیزده چهارده باشد، خواستار آن شدند که آن نوجوان هم شعری بخواند. وقتی به او گفتند: «پس شما هم از شعرهایتان برای ما بخوانید.» پاسخ داد: «چه نوع شعری بخوانم؟ قصیده؟ غزل؟ قطعه؟ یا مثنوی؟»، حاضران در شگفت شدند که نوجوانی سیزده چهارده ساله شعر می گوید و با همه قالبهای شعری آشناست. یکی از

حاضران گفت: «قصیده بخوانید» زیرا قصیده دشوارترین نوع شعر بود آن هم برای نوجوانی سیزده چهارده ساله. نوجوان پرسید: «از قصاید عربی ام بخوانم یا از قصاید فارسی؟» حیرت حاضران صد چندان شد و با ناباوری گفتند: «از هر دو بخوان!» نوجوان دو قصیده از قصاید خود را، یکی به زبان عربی و دیگری به فارسی خواند که در نهایت استواری و استحکام بود و مایه شگفتی و درماندگی حاضران شد!^(۱)

حدود ده دوازده سالی پس از این تاریخ، این نوجوان که جوانی فرهیخته شده بود و در ادب و شعر شهرتی به هم رسانده بود در دانشگاه تربیت معلم تهران، که نامش در آن روزگار دارالمعلمین عالی بود، و چند سالی بعد در دانشگاه تهران، که تازه بنیاد نهاده شده بود، به تدریس پرداخت. هوش تند، حضور ذهن، ارائه مطالب نو و ابتکاری و نظم و دقت در کلاس‌داری، حلقه درس او را بی نظیر می ساخت. شاگردان ادبیات در محافل خصوصی بیش از هر معلمی دیگر درباره او صحبت می کردند وقتی امروز نیز بقایای آن شاگردان، که خود زنان و مردانی اند که روزگار میان سالی و سالخوردگی را می گذرانند، هرگاه دور هم گرد می آیند از خاطره‌ها و نکته‌سنجیها و حاضر جوابیها و حضور ذهن و چیره دستی بی چون و چرای او در معارف و فرهنگ و ادب ایرانی و اسلامی سخن می گویند. این معلم و پژوهنده بزرگ بدیع الزمان فروزانفر بود.

نامی که به هنگام تولد بروی گذاشته بودند جلیل یا عبدالجلیل یا حسن یا محمدحسن بوده و در جوانی «ضیاء» تخلص می کرده است، اما در هیچ یک از آثار خود این نامها را ذکر نکرده و همه جا خود را بدیع الزمان معرفی کرده است و در برخی از نامه‌ها که از او دیده شده، تنها «فروزانفر» امضاء کرده است. در شناسنامه نیز نامش «بدیع الزمان» و نام خانوادگی «فروزانفر» ثبت شده است. در اواخر عمر حلقه درسش در دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات سالها در اوقات خاص و در اطاق خاص دایر می شد. روزهای سه شنبه و پنجشنبه صبح به اطاق ۲۳ در ضلع جنوب شرقی دانشکده می آمد و

من و همشاگردیهام در همین اطاق بود که روزهای پنجشنبه صبح محضرش را درک می‌کردیم. با اتومبیل و راننده به دانشگاه می‌آمد. از در شمال غربی دانشکده که خاص استادان بود وارد می‌شد. رئیس دانشکده معمولاً به استقبالش می‌رفت و او را به اطاق خود می‌برد و به صرف چای دعوت می‌کرد، سپس دانشجویان مقرب برای استقبال، به انتهای راهرو شمالی دانشکده می‌رفتند و استاد را در آمدن به کلاس همراهی می‌کردند. آقای «رضایی» خدمتگزار دانشکده پیشاپیش مثنوی را روی میز گذاشته بود. در کلاس، در ردیف اول، معمولاً شاگردان مسن‌تر و یا دیدارکنندگان و علاقه‌مندان استاد، استادان دانشگاه، رجال علم و ادب و سیاست و غیره می‌نشستند. استاد ابتدا چند بیت از مثنوی می‌خواند پس کتاب را کنار می‌نهاد و دربارہ آن ابیات شرح و بسط کافی می‌داد. به احادیث و اخبار استناد می‌کرد. اقوال حکما و عرفا را جای جای باز می‌گفت، و شقوق گوناگون موضوع را مطرح می‌کرد که اندکی از آن، و فقط اندکی، در «شرح مثنوی شریف» انعکاس یافته است. بحقیقت احاطه او به معارف اسلامی و ادب فارسی اعجاب‌انگیز بود، اما آثار باقی‌مانده از او با آن که همه از نوع تحقیقات درجه اول است، هرگز عمق و وسعت معلومات او را نشان نمی‌دهد. به قول استاد دکتر زرین‌کوب «فروزانفر در شمار آنگونه دانشمندان بود که آنچه از آنها به عنوان آثار علمی باقی می‌ماند نسبت به دانش وسیع و پر مایه آنها اصلاً قابل ملاحظه نیست.»^(۲)

فروزانفر تحصیلاتش در علوم قدیم بود. از شرح حالی که به قلم خود وی در مجله راهنمای کتاب چاپ شده معلوم می‌شود که در سال ۱۳۲۲ هجری قمری در روستای بشرویه طبس متولد شده است. پدر و جدش هر دو طبیب و فقیه و شاعر بوده‌اند. نسبت آنان به ملا احمد تونی، از دانشمندان دوره صفویه می‌رسد. تحصیلات مقدماتی فروزانفر در بشرویه انجام می‌گیرد. در ۱۶ سالگی به مشهد می‌رود و از همان دوران نوجوانی محضر استاد بزرگ خراسان، عبدالجواد ادیب نیشابوری (۱۲۸۱-۱۳۴۴/ق

۱۲۴۲-۱۳۰۵ش)، را درک می‌کند و مدت ۶ سال تا سال ۱۳۴۲ هجری قمری نزد ادیب شاگردی می‌کند و علوم ادبی و منطق را پیش او می‌آموزد. همچنین در این اوقات برخی از مباحث فقه را در محضر علمای دیگر مشهود می‌خواند. در سال ۱۳۳۹ قصیده‌ای به سبک شعرای دوره سامانی با تشبیب و تغزل در وصف بهار و مدح والی وقت خراسان، احمد قوام (قوام السلطنه) می‌سراید و وقتی که همراه پدرش به دیدار والی راه یافته بود، آن را می‌خواند. از قوام محبت می‌بیند و صله می‌گیرد. هم قوام بدو لقب «بدیع الزمان» می‌دهد. در سال ۱۳۴۲ (برابر با ۱۳۰۳ هجری شمسی) به تهران می‌آید و به شیوه قدیم شرح اشارات و شفا و کلیات قانون و نجات و تمهید القواعد را نزد میرزا طاهر تکابینی تلمذ می‌کند. فقه و اصول را پیش آقا حسین نجم‌آبادی تکمیل می‌کند. تحریر اقلیدس و الهیات شفا را نزد میرزا مهدی آشتیانی می‌خواند. از سال ۱۳۰۵ هجری شمسی به تدریس در دارالفنون می‌پردازد و از سال ۱۳۰۷ تدریس ادبیات عرب و منطق در دارالمعلمین عالی (دانشگاه تربیت معلم فعلی) به او واگذار می‌شود. به نوشته خود در آغاز ورود به تهران با علما و شعرای معروف آن دوره ارتباط علمی و ادبی می‌یابد، چون ادیب پیشاوری، شمس‌العلماء گرکانی مؤلف کتاب معروف ابداع البدایع، صدراالافاضل، میرزا رضا نائینی، شاهزاده افسر، محمدعلی فروغی. پس از آن که علامه محمد قزوینی به ایران می‌آید با او حشر و نشر دائمی پیدا می‌کند. پس از تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ ش، کرسی تاریخ ادبیات، در دانشکده ادبیات و کرسی تصوف اسلامی در دانشکده معقول و منقول (= الهیات فعلی) را بر عهده می‌گیرد و از سال ۱۳۲۳ ش ریاست دانشکده معقول و منقول را می‌پذیرد و تا مدت ۲۲ سال یعنی تا هنگام بازنشستگی به این مقام افتخار می‌بخشد. او از نخستین اعضای فرهنگستان قدیم بود و در دوره اول مجلس سنا، عضویت داشت و از این بابت دوستانش بر او خرده می‌گرفتند و عضویت در سنا را دون شأن او می‌دانستند. استاد در

۱۶ اردیبهشت ۱۳۴۹ درگذشت.

شاگرد برجسته استاد، دکتر عبدالحسین زرین‌کوب پس از مرگش در مقدمه‌ای بر مجموعه مقالات و اشعار او، که به کوشش آقای عنایت‌الله مجیدی گردآوری و چاپ شده‌است، نوشت:

«مخصوصاً به عنوان عالم و محقق بود که شخصیت [فروزانفر] نبوع واقعی خود را نشان داد و آنچه این شخصیت را به عنوان استاد و معلم نیز درخشان می‌کرد تجلی و انعکاس روح عالم و محقق او بود در تعلیم و درس. قلمرو تحقیق او ادبیات و تصوف بود. خاصه در دوران اسلامی قبل از صفویه. ادب و شعر این ادوار که مخصوصاً در کتاب ناتمام سخن و سخنوران و درس تاریخ ادبیات و ... با موشکافی و دقت بی‌سابقه‌ای مورد بررسی قرار گرفته با آنچه پیش از وی حتی همزمان با تحقیقات وی در این مسایل انجام می‌شد تفاوت بارز و عمده داشت ... طرز کارش چنان دقیق و محتاطانه بود که حتی حاصل کار شرق‌شناسان اروپایی از حیث عمق و دقت علمی به پای کار او نمی‌رسید. در نقد متون و آنچه امروز در ایران «تصحیح» می‌خوانند، هنوز شیوه کار درست را باید از کارهای او آموخت»^(۳).

شادروان حبیب یغمایی، شاعر و مدیر مجله یغما نوشت:

«فروزانفر استادی یگانه و در شعر و ادب و استعداد و هوش و حافظه بی‌نظیر بود. با مرگ او به فرهنگ ایران لطمه‌ای وارد آمد که جبران‌پذیر نیست، هر چند پدر پیر فلک صبر کند مادر ایام چنو نخواهد زاید»^(۴).

کتاب‌شناس معروف، ایرج افشار در مجله راهنمای کتاب نوشت:

«بی‌تردید چهار صفت ممتاز، فروزانفر را در مقام علمی تحقیقی عالی قرار داد. یکی دانش بی‌کران و مبتنی بر ابتکار و دوری جستن از ابتدال و تکرار مطالب کهنه شده بود. دیگر نیروی حافظه خارق‌العاده بود که می‌توانست همواره دانش وسیع

خویش را با آن عرضه کند. هماره اعجاب‌آوری و تحسین‌گویی را موجب می‌شد. سدیگر شم انتقادی علمی قوی که با کوشش تمام آن را از تعصب پاک نگاه می‌داشت. بالاخره قلمی و نثری استوار و دلچسب با عباراتی خوش لفظ و آهنگ که جهش فکر فروزانفر و ثمره تحقیقات بارور او را درست می‌نمایاند»^(۵).

استاد محمدرضا شفیعی کدکنی نوشت:

«روز چهارشنبه ۱۶ اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۹ (۲۹ صفر ۱۳۹۰ ه‍.ق) استاد بدیع‌الزمان فروزانفر بر اثر سکته در تهران درگذشت. آنها که از دور با ادب و فرهنگ ایرانی در دوره اسلامی سروکار دارند خواهند گفت: یکی از محققان برجسته روزگار ما درگذشت. اما آنها که با تحقیقات ادبی در ایران سروکار بیشتری دارند معتقدند که به دشواری می‌توان واژه‌ای جست که میزان دریغ و حسرت را از مرگ نابهنگام او نشان دهد. با اینکه گردش زمانه و حرکت تاریخ هیچگاه تعطیل‌بردار نیست و با اینکه فرهنگ و دانشهای بشری روزبروز در افزونی و گسترش است و با اینکه امکانات پرورش استعدادها همواره در تزايد است، اما بی‌هیچ تردیدی می‌توان گفت با مرگ او بزرگترین ضربه ممکن بر پیکر ادب و فرهنگ ایرانی در نیم قرن اخیر فرود آمد و به قرنهای دیگر کسی چون او از مادر نخواهد زاد. دریغا و بسیار دریغا که او در بارورترین دوره حیات خویش، به هنگامی که سرگرم تهیه شاهکار تحقیقات خود (شرح مثنوی مولانا) بود درگذشت. با این که در آستانه هفتاد سالگی بود از نشاط و شور بیش از اندازه‌ای برخوردار بود. همواره کوشش خویش را در راه به سامان رساندن این طرح وسیع، که حاصل شصت سال جستجو و آموختن بود، به کار می‌برد. مثل این بود که هر چه خوانده و به خاطر سپرده، همه و همه برای این بوده است که به جهان تفکر و زبان مولانا راه یابد. در این راه چه مایه جستجوها می‌کرد. با این که عمری را با چنان هوشیاری و ژرف‌بینی عجیب و اغتنام فرصت در این راه گذرانده بود باز از هر کجا

نکته‌ای که ممکن بود در گشودن رازهای بیان مولانا از آن سود جست می‌یافت، بر گنجینه بی‌کران خاطر خویش می‌افزود...

فروزانفر در معنی دقیق کلمه یکی از داهیان و نوابغ روزگار بود. سرعت انتقال و هوش عجیب او که با حافظه‌ای شدید توأم شده بود، شخصیتی به وجود آورده بود که تکرار آن در تاریخ بسیار دشوار است، زیرا اغلب مردمان خوش حافظه‌ای که ما دیده‌ایم، از حدود ضبط صوتی تجاوز نمی‌کنند و اغلب هوشیاران و ذوقمندان ما از کمبود حافظه می‌نالند و او این همه استعداد دیرپاب را در کنار هم بوفور داشت.

کسانی که نخستین بار با او دیدار می‌کردند و از گفتارهای او بهره‌ور می‌شدند اغلب تصوّر می‌کردند که او به‌طور اتفاق این مطالب را از پیش آماده کرده و در این لحظه عرض می‌کند ولی برای آنها که بیش و بیشتر و از نزدیک با او دیدار داشتند آشکار بود که این حضور ذهن و قدرت پیوند بخشیدن مسائل گوناگون و استنتاج دقیق و منطقی، حاصل نبوغ شگفت‌آور اوست.^(۶)

* * *

مقالات و اشعار استاد را نخستین بار آقای عنایت‌الله مجیدی گردآوری و همراه با کتاب‌شناسی آثار او چاپ کرد و (انتشارات دهخدا، تهران، ۱۳۵۱) بار دیگر مجموعه اشعارش را با مقدمه‌ی استاد دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی انتشار داد (کتابخانه طهوری، تهران، ۱۳۶۸) کتاب‌شناسی استاد که در ذیل این نوشته می‌آید نیز آخرین و دقیق‌ترین تحقیقی است از آقای مجیدی که برای درج در ذیل این مقاله مرحمت کرده‌اند.

* * *

در مدتی که دوره‌ی دکتری زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه تهران دایر شد گروهی از دانشجویان پایان‌نامه‌ی دکتری خود را با استاد فروزانفر گذرانده‌اند که عبارتند از:^(۷)

۱- استعلامی، محمد: بررسی و تصحیح تذکرةالاولیاء عطار (۱۳۴۸).

- ۲- بحرالعلومی، حسین: تصحیح دیوان خلاق المعانی کمال الدین اسماعیل اصفهانی (۱۳۳۹).
- ۳- تسلیمی، کبری: مطالعه و تحقیق در دیوان کبیر از نظر قواعد دستوری (۱۳۴۵).
- ۴- تویسرکانی، قاسم: بحث درباره آثار رشیدالدین و طواط (۱۳۳۵).
- ۵- حقوقی، عسکر: سبک و خصوصیات دستوری و لغوی ابوالفتح رازی (۱۳۳۵).
- ۶- حکمت، فروغ: عقاید و آثار یا شخصیت عرفانی و ادبی میرحسینی سادات هروی (۱۳۲۷).
- ۷- حمیدی شیرازی، مهدی: شعر فارسی در قرن سیزدهم (۱۳۲۸).
- ۸- دانشور، سیمین: علم الجمال و جمال در ادبیات فارسی تا قرن هفتم هجری (۱۳۲۷).
- ۹- درودی، موسی: تحقیق در احوال و آثار امیر خسرو دهلوی (۱۳۳۸).
- ۱۰- رجائی، احمدعلی: فرهنگ اشعار حافظ با ذکر مصطلحات صوفیه و تعبیرات خاص و نوادر لغات (۱۳۳۴).
- ۱۱- ریاحی، محمدامین: تحقیق در احوال و آثار نجم الدین رازی و تصحیح متن مرصادالعباد و بحث در سبک آن (۱۳۳۹).
- ۱۲- سادات ناصری، حسن: تصحیح و تحشیه کلیات ملامحمد رفیع واعظ قزوینی (۱۳۳۹).
- ۱۳- زرین کوب، عبدالحسین: نقدالشعر، مباحث و مبادی آن و تاریخچه‌ای از تحوّل شعر در یونان و روم و ایران و عرب (۱۳۳۳).
- ۱۴- ستوده، منوچهر: قلاع اسماعیلیه در رشته البرز، شامل زندگی قلعه‌نشینی، تاریخ قلاع، سلاحها و اصطلاحات جنگی و لشکرکشی (۱۳۳۸).
- ۱۵- شهابی، علی اکبر: تحلیل آثار نظامی از نظر ادبی و شرح احوال و عقاید وی

(۱۳۳۵).

۱۶- صفوی، حسن: داستان اسکندر و تطبیق و مقابله اسکندرنامه‌های منظوم و منثور و بیان مزایای ادبی آنها (۱۳۳۷).

۱۷- طاعتی، عبدالعلی: کهن‌ترین لغت‌نامه موجود فارسی به فارسی بعد از لغت فرس اسدی، تألیف شمس‌الدین محمد فخرالدین هندوشاه نخجوانی (۱۳۳۸).

۱۸- فرزام، حمید (معمارپور): احوال و آثار و افکار شاه نعمت‌الله ولی کرمانی (۱۳۳۸).

۱۹- فرمنش، رحیم: تحقیق در شرح حال و آثار عین‌القضاة ابوالمعالی ... (۱۳۳۴).

۲۰- قریب، یحیی: تصحیح و تحشیة تحفة‌العراقین خاقانی (۱۳۳۳).

۲۱- گوهرین، صادق: تحقیق در لغات مثنوی مولانا جلال‌الدین محمد بلخی (۱۳۳۵).

۲۲- متینی، جلال: بحث در آثار منثور دوره سامانی از لحاظ سبک و نوادر لغات و فواید مهم دستوری (۱۳۳۵).

۲۳- مجتهدزاده، علی‌رضا: تحقیق در شرح و آثار نزاری قهستانی (۱۳۳۵).

۲۴- محفوظ، حسین‌علی: روابط متنبی و سعدی (۱۳۳۴).

۲۵- میرفخرائی، حسین: نقد نثر دوره مغول (۱۳۴۷).

۲۶- مینوچهر، حسن: در باب تصوّف اسلامی و تأثیر آن در ادبیات فارسی (۳۳۲).

۲۷- ناظرزاده کرمانی، احمد: تحقیق در شرح حال و آثار عمادالدین علی فقیه کرمانی (۱۳۳۳).

۲۸- نبوی نوری، شمس‌الدین: ادبیات فارسی در قرن دهم هجری و آثار منثور ایه عصر (۱۳۴۴).

۲۹- نشاط، محمود: نوادر لغات و تعبیرات در آثار سعدی (۱۳۶۶).

- ۳۰- نورانی وصال، عبدالوهاب: طرز شعر در نیمه اول قرن دهم (۱۳۳۴).
- ۳۱- یزدگردی، امیرحسین: تصحیح انتقادی دیوان ظهیرالدین فاریابی و بحث در احوال و آثار و حل مشکلات اشعار وی (۱۳۳۶).
- ۳۲- یوسفی، غلامحسین: وصف طبیعت در شعر فارسی (۱۳۳۵).
- بنابه یادداشت آقای عنایت‌الله مجیدی این افراد نیز رساله خود را با استاد فروزانفر گذرانده‌اند:
- ۱- صفاء، ذبیح‌الله: حماسه سرایی در ایران (۱۳۲۲).
- ۲- فاضل سلیمانی، علی: تحقیق در آثار شیخ احمد جام معروف به ژنده پیل (۱۳۳۴).
- ۳- کریمان، حسین: شیخ طبرسی و تفسیر مجمع‌البیان (۱۳۳۵).
- ۴- گلشن ابراهیمی، عبدالحمید: تحقیق درباره فرق علی‌اللهی (۱۳۳۳).
- ۵- محبوبی اردکانی، حسین: تاریخ تحول دانشگاه تهران (۹).
- ۶- مرتضوی، منوچهر: اوضاع ادبی و علمی آذربایجان در عهد ایلخانان مغول (۱۳۳۷).
- ۷- مزده، علی محمد: بحث و تحقیق در آثار شیخ‌الاسلام عبدالله انصاری (۱۳۳۳).
- ۸- احمدعلی، اسعد: فن المنتجب العانی و تصوفه (در دانشکده الهیات، ۱۳۴۵).
- اما بنا به فهرست آقای احمد رضائی. آقایان دکتر حسین کریمان و دکتر عبدالحمید گلشن ابراهیمی و دکتر علی محمد مزده رساله خود را با شادروان علی اصغر حکمت گذرانده‌اند و آقای دکتر منوچهر مرتضوی با شادروان سعید نفیسی

کتابها (تألیف، تصحیح، ترجمه)

- ۱۳۰۶ منتخبات شاهنامه، تهران، ۷۲ ص.
- ۱۳۰۸-۱۲ سخن و سخنوران (شرح حال و منتخب اشعار شعرای خراسان و ماوراءالنهر از ابتدای قرن سیم تا اواخر قرن ششم)، تهران، شرکت سهامی طبع کتاب، ۲ جلد ح + ۳۹۰ + ۷ + ۴ + ۴۲۷ ص.
- * چاپ ۳ [دو جلد در یک جلد] تهران، خوارزمی، ۱۳۵۰، ۷۱۳.
- ۱۳۱۳ آیات منتخبه از کلام‌الله مجید، مخصوص سالهای پنجم و ششم دبستانها، تهران، شرکت مطبوعات و شرکت محدود طبع کتاب (مصوب شورای عالی فرهنگ)، چاپ اول، ۵۵ ص.
- ۱۳۱۳ منتخبات ادبیات، مخصوص سالهای ۴، ۵، ۶ دبیرستانها، تهران، شرکت طبع کتاب، یا ۳۲۸ ص. *میتوز علوم اسلامی*
- * چاپ ۵، ۱۳۲۸.
- ۱۳۱۵ رساله در تحقیق احوال و زندگانی مولانا جلال‌الدین محمد مشهور به مولوی، تهران، ۱۹۲ ص.
- * چاپ ۴، تهران، زوار، ۱۳۶۱، س + ۲۳۶ ص.
- ۱۳۱۸-۱۹ واژه‌های نو فرهنگستان. [تألیف و تصویب فروزانفر و اعضاء فرهنگستان ایران] تهران، فرهنگستان ایران، ۷ شماره.
- ۱۳۱۹ فرهنگ تازی به پارسی، جلد اول (الف - ده) تهران، فرهنگستان ایران، ۳۶۶ ص.
- ۱۳۲۱ خلاصهٔ مثنوی، به انتخاب و انضمام تعلیقات و حواشی [تهران] وزارت فرهنگ، بیج + ۲ + ۳۰۱ ص.

- * چاپ دوم، تهران، دانشگاه سپاهیان انقلاب ایران، [بی تاریخ].
- دیوان اشرفی غزنوی ملقب به اشرف، تصحیح محمدتقی مدرس رضوی ۱۳۲۸
[با اصلاحات دهخدا و فروزانفر]، تهران، دانشگاه تهران، ش ۷۳، عب +
۳۴۸ ص.
- دستور زبان فارسی [دستور پنج استاد، برای مدارس]، تهران، ناشر ۱۳۲۸-۹
علی اکبر علمی، ۲ جلد، ۱۵۰ + ۱۳۵ ص. [تألیف فروزانفر و چهار نفر از
دانشمندان].
- فیه ما فیه، از گفتار مولانا جلال‌الدین محمد مشهور به مولوی، دانشگاه ۱۳۳۰
تهران، ش ۱۰۵، بیج + ۳۸۵ ص.
- * چاپ ۲، تهران، امیرکبیر، ۱۳۴۸.
- معارف (مجموعه مواعظ و سخنان سلطان العلماء بهاء‌الدین محمدبن ۱۳۳۳-۳۸
حسین خطیبی بلخی مشهور به بهاء ولد) [تهران]، وزارت فرهنگ - اداره
کل انطباعات، ما + ۵۰۱ + بیج ۴۱۶ ص، چهار جلد در دو جلد.
- * چاپ افست، تهران، طهوری، ۱۳۵۳.
- مآخذ قصص و تمثیلات مثنوی، [تهران]، دانشگاه تهران (ش ۲۱۴)، د + ۱۳۳۳
۲۶۵ ص.
- * چاپ ۲، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۴.
- زنده بیدار (حی بن یقظان) اثر ابن طفیل، تهران بنگاه ترجمه و نشر کتاب ۱۳۳۴
ش ۸ - مجموعه آثار فلسفی، ۱۸۴ ص.
- * چاپ ۳، ۱۳۵۱ [مشمول بر ترجمه متن زنده بیدار، ترجمه قصه
حی بن یقظان ابن سینا، ترجمه غریبه الغریبه سهروردی].
- احادیث مثنوی، تهران، دانشگاه تهران، (ش ۲۳۸)، بیب + ۲۷۴ ص. ۱۳۳۴

- * چاپ ۲، امیرکبیر، ۱۳۷۴.
- ۱۳۳۵ فارسی. (قراءت فارسی و دستور زبان) برای سال اول دبیرستانها، تألیف فروزانفر و چهار نفر از دانشمندان، تهران، اقبال.
- ۱۳۳۵ قراءت فارسی و دستور زبان. برای سال سوم دبیرستانها، تألیف فروزانفر و چهار نفر از دانشمندان، تهران، اقبال، ۲۰۰ ص.
- ۱۳۳۶ قراءت فارسی و تاریخ ادبیات. برای سال چهارم دبیرستانها، تألیف فروزانفر و چهار نفر از دانشمندان، تهران، اقبال، ۲۱۲ ص.
- ۱۳۳۶-۴۸ کلیات شمس یا دیوان کبیر، از گفتار جلال الدین محمد مشهور به مولوی. تهران، دانشگاه تهران، ده جلد تصحیح فروزانفر با مشارکت امیرحسین یزدگردی و حسین کریمان.]
- * چاپ ۴، تهران، امیرکبیر ۱۳۶۷.
- ۱۳۳۹ معارف، مجموعه مواعظ و کلمات سید برهان‌الدین محقق ترمذی، به همراه تفسیر سوره محمد و فتح، تهران، وزارت فرهنگ - اداره کُل نگارش، کو + ۲۳۵ ص.
- ۱۳۳۹-۴۰ شرح احوال و نقد و تحلیل آثار شیخ فریدالدین عطار نیشابوری، تهران، انجمن آثار ملی (ش ۴۱)، هشت + ۵۴۰ + ۱۳۴ ص.
- * چاپ افست. تهران، دهخدا، ۱۳۵۳.
- ۱۳۴۳ ترجمه قرآن مجید (هنوز منتشر نشده است).
- ۱۳۴۵ ترجمه رساله قشیریه، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ش ۳۳، ۸۴ + ۸۳۸ ص.
- * چاپ ۲، تهران، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۱.
- ۱۳۴۶-۸ شرح مثنوی شریف. تهران، دانشگاه تهران، (ش ۱۱۴۶) گنجینه تحقیقات

- ایرانی، ش ۳، ۳ جلد، [مشمول بر شرح ابیات از ۱ تا ۳۰۲۱] * چاپ سوم، زوآر، ۱۳۶۷.
- ۱۳۴۷ مناقب اوحدالدین حامد بن ابی الفخر کرمانی. تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ش ۳۰۲ - مجموعه متون فارسی - ش ۳۸، ۳۱۶ ص.
- ۱۳۴۹ مصباح الارواح. اثر شمس الدین محمد بردسیری کرمانی. با مقدمه ایرج افشار. [تهران. دانشگاه تهران، ش ۱۲۸۶، گنجینه متون ایرانی، ش ۷۰، ۱۲۴ ص]
- ۳۵۱ مجموعه مقالات و اشعار استاد بدیع الزمان فروزانفر با مقدمه عبدالحسین زرین کوب به کوشش عنایت الله مجیدی، تهران، دهخدا، جلد اول بیست و پنج + ۴۷۶ ص.
- ۱۳۵۴ مباحثی از تاریخ ادبیات ایران از طاهریان تا سلجوقیان به انضمام چند مقاله و قصیده) با مقدمه، توضیحات و تعلیقات عنایت الله مجیدی، تهران، دهخدا، ۲۷ + ۴۱۲ ص.

۲- مقالات، سخنرانیها، مقدمه‌ها، اشارات

- ۱۳۰۴ [ادیب نیشابوری]. نامه فرهنگیان، تألیف عبرت نایینی، نسخه خطی مجلس، ش ۱۱۹۷، ۲.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۰۶ انتقادات بر حواشی چهار مقاله، آرمان، ۱ (۱۳۰۶): ۱۳۷-۱۴۶، ۲۰۱-۲۰۶.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱۳۵۱: ۸.
- ۱۳۰۸ قطران تبریزی. مقدمه کتاب دیوان قطران تبریزی، تهران، ۱۳۶۲، صفحه یک - ده [نقل از سخن و سخنوران]
- ۱۳۰۸ رودکی. خطابه فروزانفر در انجمن ادبی ایران، ۱۳۰۸.
- * مقالات فروزانفر، ج ۲، ۱۳۰۹: ۲۷-۳۴.
- ۱۳۰۹ کسائی مروزی. آرمان، ۱ (آذر ۱۳۰۹): ۲۷-۳۴.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۱.
- ۱۳۰۹ ادیب پیشاوری [سخنرانی در انجمن ادبی ایران]. مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۰ دقت در بعضی ملاحظات، آرمان، ۱ (۱۳۱۰): ۲۳۳-۲۴۸، ۲۸۹-۲۹۳.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۲۳.
- ۱۳۱۳ مدارس اسلامی و چگونگی تعلیمات و تشکیلات آن، تعلیم و تربیت، ۴ (۱۳۱۳): ۲۶۵-۲۷۱ و ۳۴۴-۳۴۸.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱.
- ۱۳۱۳ صفات صوری و معنوی پهلوانان شاهنامه، خطابه در هزاره فردوسی سال

- ۱۳۱۳ در دارالفنون.
- * متن این خطابه به دست نیامد، نقل خبر از کارنامه انجمن آثار ملی : ۴۴.
- ۱۳۱۳ سبب اصلی عدم پیشرفت فردوسی در دربار غزنه. تعلیم و تربیت، ۴، ۸/۷ (۱۳۱۳) : ۴۰۴-۴۰۰.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱ : ۵۹.
- ۱۳۱۳ درس املاء. تعلیم و تربیت، ۴، ۲ (اربیشت ۱۳۱۳) : ۸۸-۸۳.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱ : ۴۱.
- ۱۳۱۴ مقدمه بر سلسله انتشارات دانشکده معقول و منقول، ۱ (فروردین ۱۳۱۴) : ۲-۱.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۴ [مطالعه در شرح حال بزرگان] بیانات قبلی فروزانفر بر سخنرانی ملک الشعراء بهار راجع به جریر طبری. روزنامه مهر ایران (۱۲ بهمن ۱۳۱۴) : ۳، ۱.
- * بهار و ادب فارسی، ج ۲ : ۷۷-۷۵.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۵ [سخنی از استاد فروزانفر] مقدمه مقالات شمس. تصحیح احمد خوشنویس، تهران، ۱۳۴۹ [نقل از رساله شرح حال مولوی است].
- ۱۳۱۵ الشاعر الفارسی الكبير جلال الدین المولوی المعروف بالزومی، اکبر شعراء التصوف و العرفان، نقلها. لوانسانی. الدراسات الادیبه، ۱، ۴ (۱۳۳۸) : ۵۱-۶۸.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۵ حسام الدین چلبی از فتیان: کتاب آئین جوانمردی. تألیف کرین. ترجمه

- نراقی، ۱۳۴۳: ۱۰۶ [نقل از رساله شرح حال مولانا].
- ۱۳۱۵ ایانات آقای بدیع‌الزمان فروزانفر در باب دانشکده معقول و منقول [تعلیم و تربیت، ۶، ۱ (فروردین ماه ۱۳۱۵): ۱۳۷-۱۴۴].
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۶ مقدمه بر آئین نگارش تاریخ، تألیف رشید یاسمی. تهران، ۱۳۱۶.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۶ مقدمه بر تعلیقه شرح فصوص الحکم. تألیف محی‌الدین عربی، شرح داوود قیصری، تحشیه محمدحسین فاضل تونی. تهران، مؤسسه وعظ و خطابه، ۱۳۱۶.
- مباحثی از تاریخ ادبیات ایران، ۳۵۵.
- ۱۳۱۶ سعدی و سهرودی. تعلیم و تربیت (سعدی‌نامه)، ۷ (بهمن ۱۳۱۶): ۶۸۷-۷۰۶. مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی
- * کتاب مکتب سعدی، تألیف کشاورز صدر، ۱۳۳۸. ۱۲۰-۱۴۴.
- ۱۳۱۶ [روابط فکری سعدی و منتبئی] خطابه فروزانفر در دومین جشن هفتصدمین سال نگارش گلستان در دانشسرای عالی تهران، ۱۳۱۶.
- * متن این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۱۶ [ایانات قبلی فروزانفر] بر سخنرانی قاسم غنی در موضوع آئاتول فرانس. سلسله انتشارات دانشکده معقول و منقول، ۷ (بهمن ۱۳۱۶): ۲۱-۲۳.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۶ [ایانات قبلی بر سخنرانی وثوق راجع به فرهنگیان] سلسله انتشارات دانشکده معقول و منقول، ۷ (بهمن ماه ۱۳۱۶): ۱-۳.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.

- ۱۳۱۶ تاریخ مختصر تعلیم و تربیت (نقد کتاب). مهر، ۵ (شهریور ۱۳۱۶):
۶۰۱-۵۲۵.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۷ نیروی قلم و زبان. مجموعه سخنرانی‌های سازمان پرورش افکار (۱۳)
بهمن‌ماه ۱۳۱۷ - سوم خرداد (۱۳۱۸): ۱۳۷-۱۴۵.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱: ۸۷.
- ۱۳۱۷ [گزارشی درباره دانشکده معقول و منقول]. سلسله انتشارات دانشکده
معقول و منقول، ۸ (تیرماه ۱۳۱۷): ۲-۷.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۱۷ فارابی. لغت‌نامه دهخدا، ذیل کلمه فارابی (برگرفته از تاریخ ادبیات ایران،
۱۳۱۷).
- ۱۳۱۷ تاریخ ادبیات ایران (از سامانیان تا سلجوقیان) سلسله انتشارات مؤسسه
وعظ و خطابه، تهران (۱۳۱۷): ۱-۱۷۹.
- * مباحثی از تاریخ ادبیات ایران، تهران، دهخدا، ۱۳۵۱.
- ۱۳۱۸ محمد زکریای رازی. سخنرانیهای فروزانفر در آموزشگاه پرورش افکار،
(۱۳۱۸): ۲۷-۳۷.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۱۴۵.
- ۱۳۱۸ خواجه نصیرالدین طوسی. سخنرانیهای فروزانفر در آموزشگاه پرورش
افکار، ۱۳۱۸: ۴۸-۵۶.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۱۵۷.
- ۱۳۱۸ زندگی چیست؟ روزنامه آفتاب شرق، مشهد، ۱۳۱۸.
- * متن این مقاله به دست نیامد.

- ۱۳۱۸ فردوسی. مجموعه سخنرانیهای آموزشگاه پرورش افکار، ۱۳۱۸: ۲-۲۶.
- * گزینۀ نثر پارسی، ج ۱: ۲-۲۱ تحت عنوان: جهات علاقه فردوسی به ایران.
- * متون نظم و نثر فارسی، ۱۳۳۵: ۱۵۲.
- ۱۳۱۸ فداکاری. مجموعه سخنرانیهای آموزشگاه پرورش افکار، ۱۳۱۸: ۸۳-۹۱.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۹۷.
- ۱۳۱۸ ابوعلی سینا. سخنرانیهای فروزانفر (شرح حال بزرگان) در آموزشگاه پرورش افکار، تهران: ۳۸-۴۷.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۱۳۴.
- ۱۳۱۹ یک مبحث از دستور زبان فارسی (صفت). نامه دانشسرای عالی ش ۱ (شهریور ۱۳۱۹): ۱۱-۲۵.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱: ۲۱۴.
- ۱۳۱۹ شرح غزلیاتی از حافظ. به کوشش حسین بحرالعلومی، یغما، ۲۳ (۱۳۴۹): ۳۳۹-۳۴۲، ۴۰۰-۴۰۳، ۵۲۳-۵۳۷، ۵۹۰-۵۹۴، ۶۴۶-۶۴۹ و ۲۴ (۱۳۵۰): ۲۱۴-۲۱۸، ۲۸۸-۲۹۲.
- * دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۲۲، (بهار ۱۳۵۴).
- ۱۳۲۱ [بیان علل ترقی ادبیات]. آموزش و پرورش، ۱۲، ۷/۵ (مهر ۱۳۲۱): صفحه کد-که.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۲۲ فهرست بعضی کتب کتابخانه سلطنتی ایران. به کوشش عنایت‌الله مجیدی، مجله کتابداری، ش ۱۸ (۱۳۷۰): ۱۳۹-۲۴۰.

- ۱۳۲۴ پروفیسور نیکلسن. نامه فرهنگستان، ۴، ۱ (آبان ۱۳۲۴): ۱۹-۲۶.
* مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۲۳۰.
- ۱۳۲۵ شرح حال و آثار و خدمات علمی پورداود. سخنرانی در مجلس شصتین سال پورداود در دانشکده ادبیات (دانشسرای عالی)، دوشنبه ۱۳ آبان ۱۳۲۵.
* متن این سخنرانی به دست نیامد، [نقل خبر از مجله و یسمن، ۱، ۳: ۱۴-۱].
- ۱۳۲۵ سید محمد فاطمی. نامه فرهنگستان، ۴ (اردیبهشت ۱۳۲۵): ۹-۱۲.
* مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۲۳۸.
- ۱۳۲۶ [گزارشی درباره فرهنگستان ایران]. نامه فرهنگستان، ۵، ۱: ۳.
* مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۲۶ [شرح حال و آثار عبدالعظیم قریب. سخنرانی در مجلس یادبود استاد، سوم اردیبهشت ۱۳۲۶ در دانشکده ادبیات تهران.
* متن این سخنرانی به دست نیامد. [نقل خبر از تاریخ تحول دانشگاه تهران: ۲۰۰].
- ۱۳۲۶ پیوند علمی دانشکده معقول و منقول و دانشسرای عالی، سالنامه دانشسرای عالی، ۱ (۱۳۲۶): ۴۵-۴۱.
* مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۲۷ میرزا طاهر تنکابنی. یادگار، ۵، ۳/۴ (شهریور ۱۳۲۷): ۸۶.
* مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۲۷ وضع زبان فارسی در پاکستان، مقالات فروزانفر. چاپ دوم.
- ۱۳۲۷ قدیم‌ترین اطلاع از زندگانی خیام، دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز،

- ۱، ۹/۸ (خرداد ۱۳۲۷): ۱-۲۹.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۲۴۲.
- وظیفه دانشکده ادبیات تبریز، مجموعه سخنرانیهای فروزانفر. خرداد ۱۳۲۷: ۳۱-۴۶.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱: ۲۶۹.
- ۱۳۲۷ ادیب نیشابوری، یادگار، ۵، ۷/۶ (بهمن ۱۳۲۷): ۱۳۳.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۲ احمد بهمنیار. خبرهای دانشگاه، ۷، ۹ (۲۴ خرداد): ۱۳-۱۸.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۲۹۴.
- ۱۳۲۸-۳۲ سخنرانیهای فروزانفر در مجلس سنا، مذاکرات مجلس سنا، ج ۴۱: ۴، ج ۴۵: ۱۴، ج ۴۶: ۳، ج ۵۰: ۲، ج ۵۲: ۱۴، ج ۶۳: ۱، ۶۵: ۱۰، ۱۰: ۶۹: ج ۷۱: ۱۰، ج ۷۳: ۳، ج ۷۷: ۴، ج ۷۹: ۲، ج ۹۰: ۱۰، ج ۱۱۰: ۳ [دربارۀ ملک الشعرای بهار و ...]
- ۱۳۲۹ فارابی و تصوّف. یغما، ۴ (۱۳۲۹): ۹۷-۱۰۴.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۲۸۳.
- ۱۳۲۹ [مولانا جلال‌الدین]. سخنرانی فروزانفر در ششصد و هفتاد و هفتمین سال وفات مولانا در دانشگاه پنجاب، ۱۳۲۹.
- * متن این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۳۰ [اشارات درباره حافظ و بعضی ابیات او]. استخراج از کتاب مکتب حافظ، تألیف منوچهر مرتضوی و کلک خیال‌انگیز تألیف پرویز اهور.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۳ مقدمه بر راحة الصدور و آية السرور راوندی، تصحیح محمداقبال،

- تهران، ۱۳۳۳.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱: ۳۵۹.
- ۱۳۳۳ ابوعلی سینا و تصوّف. یغما، ۷ (اربعهشت ماه ۱۳۳۳): ۱۰۵-۱۱۰،
۱۵۵-۱۶۰.
- * جشن نامه ابن سینا، تهران، ۱۳۳۴، ج ۲: ۱۸۳-۱۹۷.
- ۱۳۳۴ اتدوین حدیث و کیفیت نفوذ آن در ادب پارسی | مقدمه کتاب «احادیث
مثنوی» تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۴.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۴ مقدمه بر شرح احوال و افکار و آثار شیخ علاءالدوله سمنانی، تألیف
صدر، تهران، ۱۳۳۴.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۴ [ابن طفیل اندلسی]. مقدمه «زنده بیدار حی بن یقظان» تهران، بنگاه ترجمه
و نشر کتاب، ۱۳۳۴.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۴ مقدمه بر تفسیر معنوی بر دیباچه مثنوی. نگارش ایران شهر، تهران،
۱۳۳۴.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۵ یادبود افتتاح کرسی زبان و ادبیات فارسی. الدراسات الادبیّه، ۱، ۱
(اربعهشت ۱۳۳۵): ۱۸-۲۳.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱: ۳۱۶.
- ۱۳۳۵ [سخنرانی فروزانفر در مؤتمر عالم اسلامی].
- * مقالات فروزانفر چاپ ۲.

- * متن چاپی این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۳۶ مقدمه بر کلیات شمس، تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۶: ۳۵-۴۴ [منتخبی است از کتاب رساله‌ای در تحقیق احوال تألیف فروزانفر].
- ۱۳۳۶ تصوف از نظر مولانا جلال‌الدین سخنرانی در دانشگاه پنجاب، دی‌ماه ۱۳۳۶.
- * متن این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۳۶ گزارش کنفرانس بین‌المللی لاهور، اخبار دانشگاه تهران، ۲، ۶۸: ۸-۱.
- ۱۳۳۶ کور صاحب نظر (رودکی). اطلاعات هفتگی (ش ۸۳۳ = سال ۱۷ شهریور ۱۳۳۶): ۱۰-۳۲.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۶ مولانا جلال‌الدین. سخنرانی در دانشکده اسلامیات دانشگاه پنجاب، دی‌ماه ۱۳۳۶.
- * متن این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۳۶ نظر اسلام در انتشار علوم. خطابه در کنفرانس بین‌المللی اسلامی «الندوة العالمية للاسلامیات» دانشگاه پنجاب، لاهور، ۱۸ دی ۱۳۳۶.
- * متن این خطابه به دست نیامد.
- ۱۳۳۶ (ابوالحسن علی بن‌الحسین مسعود). سخنرانی فروزانفر در مجلس جشن هزاره تولد ابوالحسن مسعود... در مدرسه تحقیقات اسلامی دانشگاه علیگره هندوستان، ۱۳۳۶ = ۱۹۵۸ م.
- * متن این سخنرانی بدست نیامد.
- ۱۳۳۷ مقدمه بر نخجیران... تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۷.
- * مباحثی از تاریخ ادبیات ایران، ۳۵۸.
- ۱۳۳۷ مقدمه بر بانگ نای (داستانهای مثنوی مولوی). به انتخاب محمدعلی

- جمال‌زاده. تهران، انجمن کتاب، ۱۳۳۷.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ۱: ۳۲۶.
- ۱۳۳۷ شعر مولوی. یادنامه مولوی، تهران: ۱۴۶-۱۵۳.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۲۶.
- ۱۳۳۸ شعر و شاعری رودکی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۶، ۴/۳ (فروردین ۱۳۳۸): ۹۳-۱۱۶.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۳۵.
- ۱۳۳۸ خط فارسی (مصاحبه درباره تغییر خط)، کیهان، (سه‌شنبه، ۲۷ مهر ۱۳۳۸ شماره ۴۸۹۳): ۹.
- مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۳۸ ابوالحسن فروغی. سخنرانی فروزانفر در مجلس یادبود فروغی در دانشکده ادبیات (تالار فردوسی).
* متن این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۳۹ انجمن دوستی ایران و ترکیه (سخنرانی) خورشید، ۱، ۴ (۱۹۶۰م): ۱۶.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۹۲.
- ۱۳۳۹ مثنوی و کیفیت استفاده از آن، خورشید، ۱، ۴ (۱۹۶۰م) = ۱۱-۱۳.
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۸۵.
- ۱۳۳۹ استاد خلیل... خلیلی، سخنرانی در مجلس ضیافت در دانشکده علوم معقول و منقول.
- * متن کامل این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۴۰ مقدمه بر یادنامه ملاصدرا. تهران، دانشکده معقول و منقول، ۱۳۴۰.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.

- ۱۳۴۰ مصیبت‌نامه. راهنمای کتاب، ۴ (۱۳۴۰): ۸۳۸-۸۳۲. بخشی از کتاب نقد و تحلیل آثار شیخ عطار تألیف فروزانفر.
- ۱۳۴۰ فریدالدین العطار، شاعر الحکمة و الانسانیة. نقلها. لواسانی. الدرّاسات الادبیة، ۳، ۳ (پاییز ۱۳۴۰): ۲۶۵-۲۹۳. ترجمه منتخبی است از کتاب شرح احوال عطار نیشابوری تألیف فروزانفر.
- * الاخوان، ۲، ۲۵ (اسفند ۱۳۴۰): ۱۴ و ۳۴.
- ۱۳۴۰ [بعض توضیحات بر کتاب ورقه و گلشاه عیوقی به اهتمام ذبیح الله صفا]، ورقه و گلشاه، عیوقی، تهران، دانشگاه، ۱۳۴۳: بیست و هفت - بیست و نه.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۴۰ بدیع الزمان فروزانفر. راهنمای کتاب، ۴ (مهرماه ۱۳۴۰): ۶۸۲-۶۸۴ و ۱۳ (۱۳۴۹): ۲۶۲-۲۶۵.
- * به مناسبت نمایشگاه آثار چاپ نشده بدیع الزمان فروزانفر. تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۵۳: ۶ ص.
- * مجموعه گفتارهایی درباره چند تن...
- ۱۳۴۰ بعض سخنان و کلمات قصار استاد فروزانفر، تألیف دکتر محمد دامادی، نقل از مقاله «یادی از استاد»: وحید، ۱۳، ۶ (شهریور ۱۳۵۴): ۵۹۵.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۴۱ مقدمه بر دیوان خلیل الله خلیلی. تهران، ۱۳۴۱.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۴۱ بغداد از نظر شعراء ایران. دانشکده ادبیات و علوم انسانی، (۱۳۴۱)، ۱۰: ۲۹۵-۳۰۲.
- * یغما، ۱۵ (آذر ۱۳۴۱): ۵۲۹-۵۳۶.

- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۶۶.
- * متن عربی این سخنرانی به دست نیامد.
- سخنان و اشارات: مقالات فروزانفر، چاپ دوم. ۱۳۴۲
- مثنوی جلال الدین مولوی. مباحثی از تاریخ ادبیات ایران، تألیف فروزانفر، تهران، ۱۴۵۴: ۳۷۰-۳۸۳. ۱۳۴۲
- کیفیت تکلم حضرت موسی با خدا. سخنرانی در آمریکا به سال ۱۳۴۲.
- * متن این سخنرانی به دست نیامد.
- [خواجه عبدالله انصاری و مولانا جلال الدین]. نهصدمین سال وفات خواجه عبدالله انصاری. کابل، ۱۳۴۲: ۲۴-۳۰. ۱۳۴۲
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۷۵.
- میدان هنرنمایی ایرانیان. آئینه هند، ۲، ۵ (۱۳۴۵): ۹-۱۲ و ۲۷ [گزارشی از کیفیت برگزاری کنگره اسلامی بین المللی لاهور]. ۱۳۴۵
- * مباحثی از تاریخ ادبیات ایران.
- [حواشی «اسرار التوحید»، «دیوان خاقانی» و «کشف المحجوب». ۱۳۳۸-۴۵
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- مقدمه بر سعدی نامه یا بوستان. تصحیح رستم علی یف. تهران، ۱۹۶۸ م. ۱۳۴۵
- * مجموعه مقالات و اشعار فروزانفر، ج ۱: ۳۸۲.
- [ابوالقاسم قشیری] مقدمه «ترجمه رساله قشیریه». تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب. ۱۳۴۵
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- [ابوالقاسم القشیری] سخنرانی فروزانفر در مجلس یادبود قشیری در جامعة الكويت، اردیبهشت ۱۳۴۶، مقالات فروزانفر، چاپ ۲. ۱۳۴۶

- * صورت کامل متن این سخنرانی به دست نیامد.
- ۱۳۴۷ تدریس زبان و ادبیات فارسی... نشریه انجمن دبیران زبان و ادبیات فارسی (اولین کنگره). تهران، ۱۳۴۷: ۸۷-۹۰.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۴۷ [اوحدالدین کرمانی]. مقدمه مناقب اوحدالدین کرمانی. تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۴۸ مقدمه بر مثنوی معنوی. تهران، جاویدان، ۱۳۴۸ [همان مقدمه کلیات شمس است].
- ۱۳۴۸ سوابق کشتیرانی دولت ایران و ایرانیان در خلیج فارس، مقالات فروزانفر، چاپ دوم.
- ۱۳۴۸ بعضی اطلاعات تازه درباره رشیدالدین فضل‌الله. خطابه فروزانفر در مجلس علمی و تحقیقی درباره رشیدالدین فضل‌الله، در تهران، کتابخانه مرکزی (۱۱-۱۶ آبان ۱۳۴۸).
- * این خطابه به دست نیامد.
- ۱۳۴۹ مقدمه بر طوطیان از دفتر اول مثنوی مولانا. تألیف ادوارد ژوزف تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۹.
- * مباحثی از تاریخ ادبیات ایران: ۳۸۴،
- ۱۳۵۳ اقبال. فارسی‌گویان پاکستان، تألیف سید سبط حسن رضوی، پاکستان، ج ۱: ۱۸۳.
- * مقالات فروزانفر، چاپ ۲.
- ۱۳۵۸ [توضیحات بر بعضی مطالب تاریخ ادبی ایران]. تألیف ادوارد براون.

ترجمه علی پاشا صالح، تهران، ابن سینا، ۱۳۵۸، دو جلد.

* مقالات فروزانفر، چاپ ۲.

اقبال. مجله اقبال ریویو، ۱ : ۲۶-۲۹. ۱۳۴۹

* هلال، ۱۰۳ (مردادماه ۱۳۴۹) : ۷.

* مقالات فروزانفر، چاپ ۲

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

پانوشته:

- ۱- از خاطره استاد محمود فتح خراسانی پسر میرزا آقا به نقل دکتر شفيعی کلدکني در مقدمه مجموعه اشعار استاد فروزانفر.
- ۲- مجموعه مقالات و اشعار، ص هشت.
- ۳- همان، ص هشت و نه.
- ۴- مجله یغما، سال ۲۳ شماره دوم (اردیبهشت ۱۳۴۹).
- ۵- مجله راهنمای کتاب سال سیزدهم، شماره‌های ۳ و ۴، خرداد و تیر ۱۳۴۹.
- ۶- مجله یغما، سال بیستم، شماره ۱ (خرداد ۱۳۴۹).
- ۷- استخراج شده از فهرست مشخصات کتاب شناسی پایان نامه‌های دکتری دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، شماره ۱ سال ۲۶ (زمستان ۶۶) به کوشش احمد رضائی

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی